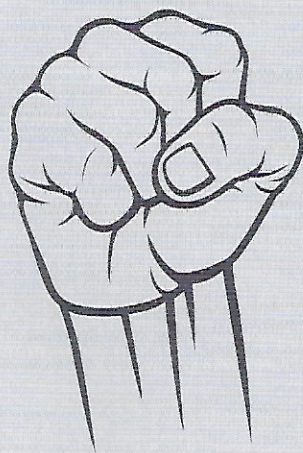

Een door de RDM geïmporteerde staking – met een zwart randje

door Gianni van den Hurk (giannivandenhurk@gmail.com)

Een door de RDM geïmporteerde staking – met een zwart randje

Op donderdag 5 juni 1924 kwam een aantal kisten aan op de werf van de RDM op de Rotterdamse Heijplaat. Daar zaten onderdelen in voor machines die gemaakt moesten worden voor enkele bootjes van de Angel Sacks Company. Twee van dergelijke machines werden al bij de RDM gemaakt, de kisten bevatten onderdelen voor twee andere. Maar toen de werklieden van de draaierij en bankwerkerij de kisten zagen, viel hen op dat daar 'Werkspoor' als afzender op stond. Werkspoor! Daar werd al weken gestaakt tegen een aangekondigde loonsverlaging! Er kon geen sprake van zijn dat de werklieden van de RDM dit 'besmette werk' gingen overnemen. Hun baas raadpleegde chef Knappe, de latere directeur van de RDM. Wie het van Werkspoor afkomstige werk niet wilde doen, kon direct vertrekken, oordeelde Knappe. Veertig man stonden op straat. Vervolgens werd het werk opgedragen aan werklieden van de gereedschapsmakerij. Die weigerden eveneens. Bij drie andere Rotterdamse werven, Fijenoord, Burgerhout en Wilton, voltrok zich een soortgelijk tafereel. Binnen de kortste keren stonden maar liefst 400 arbeiders buiten de poorten.

De genoemde staking bij Werkspoor was al vanaf 8 mei gaande. En dat was een staking die landelijk veel aandacht kreeg. Niet zozeer vanwege de loonsverlaging – dat was in die jaren aan de orde van de dag. Nee, het ging erom dat de 'Actualisten' zich met de Werkspoor-

staking bemoeiden. Het Verbond van Actualisten (VvA) was op 23 januari 1923 opgericht, en was daarmee de eerste fascistische politieke partij in Nederland. Het VvA was geïnspireerd door de machtsovername door Mussolini in Italië. Eén van hun eerste openbare optredens betrof een poging om deze staking bij Werkspoor te breken. In Rotterdam en Den Haag werden werkwilligen (in vakbondstaal 'onderkruipers') geronseld. In Rotterdam gebeurde dat in de werkplaatsen van de RDM en in de daklozenopvang van het Leger des Heils. Deze werkwilligen werden per trein en met een boot naar het Amsterdamse Werkspoor-terrein gebracht. Dit met instemming en medewerking van Werkspoor, die onder meer de boot regelde waarmee de onderkruipers werden vervoerd.

Volgens een in de NRC geciteerde werkgever, was het overbrengen van het besmette werk naar Rotterdam een 'weloverwogen plan'. Door het werk van Werkspoor te verplaatsen naar meerdere Rotterdamse werven, werd een groot aantal Rotterdamse werklieden in het conflict betrokken. De Rotterdamse metaalarbeiders waren zwakker georganiseerd dan de Amsterdamse, en twee jaar eerder was in Rotterdam nog een grote staking door de vakbonden verloren. Een uitgelezen kans dus om de vakbonden te verzwakken. En van wie was dat 'weloverwogen plan' afkomstig? 'De leiding (van de staking) is nu niet meer bij de directie van Werkspoor

Samenwerkende Organisaties

Aan de werklieden R. D. M.

KAMERADEN.

In de Bankwerkerij en Draaijerij is werk gekomen van Werkspoor in Amsterdam.

Donderdagmiddag hebben de Bankwerkers en Draaiers aan baas Swinkels meegedeeld, dat ze niet bereid waren onderkruiperswerk te verrichten.

Deze zeide dat hij daarover met de Directie overleg zou plegen.

De ehof Knappe wendde zich toen tot de betrokkenen en verklaarde, dat al het werk, thans in de fabriek aanwezig, klaar gemaakt moest worden, waarop door de arbeiders geantwoord werd dat ze weigerden onderkruiperswerk te verrichten.

De heer Knappe zeide daarop dat ze dan hun jas wel konden aantrekken.

Vrienden! hiermede is het conflict een feit geworden en zijn een 40-tal van uw kameraden, die den moed hadden de vuile onderkruipersrol te weigeren, geslachtofferd.

Wij rekenen thans op u dat gij hen niet in den steek zult laten en allen hun voorbeeld volgen. Weiger het besmette werk te verrichten.

Kameraden allen naast elkander voor den strijd, die thans gevoerd moet worden.

DE BESTUREN.

Aan alle arbeiders in de Rotterdamsche Metaalindustrie.

De belangen van werknemer en werkgever zijn dezelfde. Indien het den werkgever goed gaat, gaat het U ook goed. Doch iedereen moet zijn plicht doen. Indien dit niet het geval is, dan is het logisch, dat de werkgever niet de loonen uitbetalen kan, die hij graag zou geven.

Het gevolg is, dat de goeden lijden onder de kwaden. Daarom, arbeiders, weg met de collectieve loonovereenkomsten! Iedereen worde betaald naar zijn arbeidsprestatie; iedereen krijgt de plaats, die hij verdient.

Dit wenscht het Verbond van Actualisten.

HET VERBOND VAN ACTUALISTEN.
(FASCISTEN)

Gef met de leiding, uitgenodigd

(...) doch bij den Metaalbond, wat wil zeggen, dat de leiding nu niet meer in A'dam, doch in R'dam, (...) bij den heer Dijkgraaf is,' schreef 'De Metaalbewerker', het blad van de metaalbewerksvakbond ANMB. Oftewel: de 'Metaalbond', de belangenorganisatie van metaalwerkgevers, had de leiding naar zich toegetrokken, en binnen de Metaalbond maakte Dijkgraaf de dienst uit. Anton Dijkgraaf was, samen met Dirk Endert, directeur van de RDM. Tevens was hij dagelijks bestuurder van de Metaalbond. In 'De Metaalbewerker' werd hij ervan beschuldigd degene te zijn die achter het ronselen en het sturen van de werkwilligen naar Werkspoor zat. De 'hooge beschermers van de actualisten' werd hij genoemd. De Rotterdamse krant 'Voorwaarts' ging daar nog overheen en omschreef Dijkgraaf als 'de Rotterdamsche fascistische leider'. Terecht? Dat kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Wel is moeilijk voorstelbaar dat de samenwerking met de 'actualisten' zonder zijn instemming plaatsvond. En voor het sturen van het besmette werk naar de RDM was zijn instemming zelfs noodzakelijk.

Na negen maanden (!) staken werd een compromis gevonden door Rijksbemiddelaar Van IJsselsteyn. In plaats van 10% loonsverlaging en 10% tariefsverlaging, zou Werkspoor een loonsverlaging van 2,5% en een tariefsverlaging van 10% doorvoeren. En verder zouden er geen 'rancunemaatregelen' worden genomen:

alle stakers zouden worden teruggenomen. Zowel bij 'Werkspoor' als bij de Rotterdamse werven.

Maar die laatste afspraak werd niet nagekomen.

De RDM weigerde om vijftig stakers terug te nemen. Directeur Endert gaf te kennen dat 'aan de poort wel zou worden uitgemaakt' wie op de werf weer welkom was. Zo eindigde deze geïmporteerde staking in stijl: met een scherp randje.

Bijschriften bij foto's, van links naar rechts:

A.F.J. Dijkgraaf, directeur van de RDM tussen 1918 en 1932.

De samenwerkende vakbonden deelden dit pamflet uit bij de RDM.

Een pamflet van de Actualisten, gevonden in het RDM-archief. In handschrift staat erop: 'Dit wordt vanmiddag uitgereikt.' en 'Vernietigen svp'. Gelukkig voor ons is dat laatste niet gebeurd.

Het logo van de 'Actualisten'. De pijlen zijn ontleend aan de Italiaanse fascistische beweging.